

آزمون حضوری
شماره یک

رشته انسانی
پایه دهم

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

نام درس	مباحث	از صفحه	تا صفحه	مؤلف	ویراستار
زبان و ادبیات فارسی	علوم و فنون ادبی دهم درس ۱ و ۲ صفحه ۱۲ تا ۲۵	۲	۳	علیرضا نعمتی	زهرا صادقی مالواجردی

♦♦ درس ۱: مباحث تحلیلی متن ♦♦

هر چیزی که ذهن ما را به پویایی دریاورد متن است.

برای شناخت و ارزیابی متون، یکی از آسان‌ترین و کاربردی‌ترین شیوه‌ها این است که متن از ۳ دیدگاه زبان، ادبیات و فکر، یعنی در سه قلمرو بررسی شود:

(۱) زبانی
(۲) ادبی
(۳) فکری

● در نگاه کلی آثار به دو بخش شعر و نثر تقسیم می‌شوند که ما در این درس متن شعری را مورد بررسی قرار می‌دهیم. بنابراین در بررسی و تحلیل متن‌های شعری باید مراحل زیر را مورد توجه قرار دهیم:

(۱) خوانش

(۲) شناسایی و استخراج نکات زبانی

(۳) شناسایی و استخراج نکات ادبی

(۴) شناسایی و استخراج نکات فکری

(۵) نتیجه‌گیری و تعیین نوع

(۱) نخستین گام مؤثر در رویارویی متن

(۲) پیش از خوانش، نگاهی کلی به متن برای کشف لحن و آهنگ ضروری است.

(۳) لازم است تمام اثر یکباره و بی‌گسست خوانده شود.

(۱) وجود واژگان کهن (مثل گازر)

(۲) وجود واژگان غیرفارسی و بیگانه (مثل ژاندارمری)

(۳) کاربرد شبکه معنایی (مثل دل / زبان / گوش / دندان)

(۴) ترکیب‌سازی

(۵) کاربردهای تاریخی دستور (مثل نمی‌یارست)

(۶) ساختمان کلمات

(۷) نوع زبان شعر (که ساده است یا پیچیده)

(۸) کوتاهی و بلندی جملات

استخراج نکات زبانی

باید در متن بررسی شوند.

(۱) بررسی قافیه‌ها

(۲) قالب شعر (مثنوی، غزل و ...)

(۳) آرایه‌های ادبی (بررسی کنایه، تشبیه، استعاره و ...)

استخراج نکات ادبی

(۱) بررسی معنا و مفهوم متن

(۲) توصیه‌ها و نکات فکری

(۳) بررسی خط فکری متن

استخراج نکات فکری

(۱) بررسی ظاهر و مفهوم شعر به‌صورت کلی

(۲) نتیجه‌گیری و قرار دادن متن در یک نوع ادبی (مثلاً ادبیات تعلیمی)

نتیجه‌گیری و تعیین نوع

نکته

- نوع ادبی (براساس طبقه‌بندی در یونان باستان): ۱) حماسی ۲) تعلیمی ۳) غنایی ۴) نمایشی.
- بررسی قالب شعری در قلمروی ادبی صورت می‌گیرد. / بررسی نوع ادبی در نتیجه‌گیری و تعیین نوع صورت می‌گیرد.

درس ۲: سازه‌ها و عوامل تأثیرگذار در شعر فارسی

- اساسی‌ترین عامل پیدایش شعر عاطفه است.
- وسیله انتقال عاطفه برای شاعر زبان است.
- وزن و آهنگ به انتقال بهتر عاطفه کمک می‌کند.
- پس از عاطفه مهم‌ترین عامل و مؤثرترین عامل وزن است.
- وزن جزء طبیعت شعر است.
- وزن ادراکی است که از احساس نظم حاصل می‌شود.
- عاطفه: احساسات و حالت‌هایی همچون اندوه، شادی، عشق و ...
- توجه به فضای عاطفی و آهنگ متن سبب کشف لحن می‌شود (عاطفه + آهنگ و وزن متن = کشف لحن)
- کشف لحن باعث دلنشین‌تر شدن خوانش و آسان‌تر شدن درک محتوا می‌شود.
- هم‌سویی وزن و عاطفه، قدرت اثرگذاری شعر را بالا می‌برد و فضای شعر را غنی‌تر می‌کند.
- ۱) وزن شاد (مثل مفتعلن مفتعلن مفتعلن): برای بیان شادی و نشاط درونی
- ۲) وزن پرسوز و سنگین (مثل مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن): برای بیان سوز و گداز درونی و مرثیه (به عنوان مثال اشعار مرثیه‌ای)
- ۳) وزن کوبنده (مثل فعولن فعولن فعولن فعل): برای افزودن و غنی‌سازی بار حماسی متن.

مثال‌های سه مورد بالا:

۱) ما همه چشمیم و تو نور ای صنم	چشم بد از روی تو دور ای صنم
۲) آن پیکر شریف چو بر روی خاک ماند	بر روی او پیاده گذشت و سواره هم
۳) زمین آمد از سم اسپان به جوش	به ابر اندر آمد فغان و خروش